

Information om FINNSAM

Postgironr Sverige 646 27 77-1
Postgironr Norge 0533.3489440
Medlemsavgift 2005–06 110 SEK (55 SEK för 2004).

Kassör och adresslista:

Tor Eriksson, Västra Nobelgatan 22, SE-703 55 ÖREBRO
Tel: (0)19-12 08 84 <tor.eriksson@telia.com>

Skogsfinska bibliografin:

Lars-Olof Herou, Gästgivaregatan 12, SE-771 53 LUDVIKA
Tel: (0)240-169 60 <loherou@hotmail.com>

Forskarkatalog:

Christina Norlander. Tel. 0240-754 25 <christina.norlander@telia.com>

Redaktör för FINNSAM-info:

Elisabeth Thorsell, Hästskovägen 45, SE-17739 JÄRFÄLLA
Tel. (0)8-580 188 97. <elisabeth@etgenealogy.se>

Ledningsgrupp 2004-2005

Mellannorrland (s-k) Maud Wedin, Bergalid 3, SE-791 32 FALUN
Tel: (0)23-228 64 <maud.wedin@telia.com>
(suppl) Gränt Wallin, Nyland <grant.vallin@spray.se>

Gävle-Dala/Orsa Maths Östberg, V. Ösavägen 40, SE-822 91 ALFTA
Tel:(0)271-101 68 <finnskogsmuseet@swipnet.se>
(suppl) Barbro Sindler, Falun <bsi@telia.com>

Bergslagen Lars-Olof Herou, Gästgivaregatan 12, SE-771 53 LUDVIKA
Tel: (0)240-169 60 <loherou@hotmail.com>
(suppl) Christer Nilsson, Karlstad <christer.nilsson@kil.se>

Tiveden Lena Gribing, Anderstorp, SE-695 94 FINNERÖDJA
Tel: (0)584-202 86 <lena.gribing@telia.com>
(suppl) Ingrid Gustafsson, Finnerödja

Värmland Arne Vannevik, Brunnalsvägen 5, SE-685 33 TORSBY
Tel: (0)560-712 84 <a.vannevik@tordata.se>
(suppl) Inga-Greta Lindblom, Torsby <inga-greta.lindblom@torsby.se>

Norge södra Finnskogen Birger Nesholen, Gruetunet Museum, NO-2260 KIRKENÆR
Tel: 629-473 15 <gruetune@east.no>
(suppl) Jan Myhrvold, Gjerdrum <jmyhrvol@online.no>

Norge norra Finnskogen Rolf Rønning, Skaugbergetv. 54, NO-2433 HERADSBYGD
Tel: 624-165 67 <rolfro@frisurf.no>
(suppl) Mary G. Tangen, Tørberget <marygtangen@hotmail.com>

Landsnummer Sverige +46 Norge +47

FINNSAM-Info 2005/1

FINNSAM INFORMATION

Årgång 11 Nr 1 – Mars 2005

Vårkonferens i Nås och Järna

Nästa FINNSAM-info kommer i juni. Manusstopp 20 maj

Innehåll i detta nummer, bland annat:

- Inbjudan till Höstkonferens
- Rapport från arkivkonferensen i Karlstad
- Ekonomisk redovisning för 2004
- Studieresa till Finland sommaren 2005
- Bokanmälningar
- Kassören informerar

FINNSAM:s arkivkonferens i Karlstad vintern 2005

Av Tor Eriksson, Örebro

Söndagen den 30 januari

För ovanlighetens skull var resmålet i Karlstad något annat ställe än Löfbergs Lila Arena. Tack vare en snäll bror fick jag bilskjuts till Karlstad. Det finns nämligen inga allmänna förbindelser med staden på söndagsförmiddagarna. Nu kom jag dit för att ta hand om de tjugotal personer som hade anmält sig till konferensen. Vädret var gråmulet, men när vi kom fram till Karlstad sken solen. Vi letade oss fram till vandrarhemmet där samlingen skulle ske. Min bror släppte av mig för att sedan så småningom återvända till Örebro.

Efter intagen lunch i vandrarhemmets matsal åkte deltagarna ner till *Mariebergsskogen*, där *Märta Eurenus* från Karlstads hembygdsförening tog emot oss på Gammelgården. Tanken var att här skulle bli ett Skansen med finngård från Östmark, med kokhus och bastu. Rökstugan brann ned 1996. Värmlands Museum byggde en ny rökstuga efter den gamla stugans modell. Ugnen är gjord på gammalt vis utan cement. Namnet Gammelgården kom till efter att den gamla stugan brunnit ned. Tre småhus är flyttade hit från skogen, bl.a. en kölna.

Besöket avslutades och vi färdades in mot *Värmlands Museum*, där kaffet var beställt klockan 15.00. Så bekantade vi oss med några utställningar på museet. En utställning visade en interiör av en rökstuga, där förebilden skall vara Ritamäki vid Lekvattnet. Värmlands Museum har även en fin konstavdelning och en välförsedd butik, med bl.a. många skrifter från trakten. En smaklig middagsbuffé på Mongolian Steakhouse väntade oss sedan innan det blev dags att bege sig tillbaka till vandrarhemmet igen.

Gabriel Bladh föreläste under rubriken *Vandrat hit som andra finner att söka sin föda*. Gabriel har tillsammans med Peter Olausson ställt samman en bok om en rannsakningslängd över inhysesfolket i Fryksdalen 1674. Längden var ett arkivfynd i Örebro länsstyrelses arkiv på Uppsala landsarkiv. Här får vi en bild av köns- och åldersfördelning, bostadsförhållanden, etnisk tillhörighet m.m. Det är en dominans av finner i materialet. Kvällen avslutades sedan med lite förtäring.

Måndagen den 31 januari

Först frukost på vandrarhemmet. Så lämnade vi platsen för att åka mot Arkivcentrum. Komna hit delade vi in oss i två mindre grupper. Min grupp gick först till *Emigrantregistret/Kinship Center*, där *Erik Gustavsson* hälsade oss välkomna. Som inledning fick vi ta del av en exposé över emigrationen ur historiskt perspektiv. Emigrantregistret vill bygga Kinship Center i två förråd i Karlstad. Här skall arkiv och bibliotek, utställning och utåtriktad verksamhet vara för bl.a. svenskamerikaner. Emigrantregistret har femton anställda, varav två i en Öst-

Dag 5, fredagen den 19 augusti

Hela dagen tillbringas i Rautalampi och dess närområde.

Paula Jantunen och Olavi Saarelainen tar med oss runt på visning av bl.a. biblioteket, Peuran museo och kyrkogården.

Eventuellt gör vi en kyrkbåtsrodd mot Ropola och äter gammeldags middag där. Sedan rodd tillbaka.

Övernattning på Korholan Kartano.

Dag 6, lördagen den 20 augusti

Frukost och sedan avresa längs delar av Museivägen mot Jyväskylä.

Besök på hembygdsgårdarna i Konnevesi och Hankasalmi.

Besök på släktgård i Laukaa-området.

Middag på hembygdsgården Savutuvan Apaja i Jyväskylä med ev. kantelemusik.

Övernattning på vandrarhemmet Laajavuori i Jyväskylä.

Dag 7, söndagen den 21 augusti

Frukost på Laajavuori.

Besök på bastumuseet i Muurame och gammeldags lunch på värdshuset.

Tur genom Ruovesi med omgivning, besök på släkt- eller hembygdsgård.

Vi äter middag på någon trevlig restaurang i Åbo.

Bussen släpper av oss vid färjeläget för avfärd mot Sverige.

21.00 (Finsk tid) Färjan avgår från Åbo med destination Stockholm.

Vi samlas på båten efter att vi har installerat oss.

Dag 8, måndagen den 22 augusti

06.30 (Svensk tid) Ankomst Stockholm.

Så skiljs våra vägar och var och en ansvarar för sin egen hemresa från Stockholm.

FINNSAM:s studieresa till Finland

15-22 augusti 2005

Preliminärt program

Dag 1, måndagen den 15 augusti

Egen anslutning till Stockholm.

18.00 (Svensk tid) Vi samlas i Viking Lines terminal för att äta kvällsmåltid.

19.00 (Svensk tid) Vi går ombord på färjan.

20.10 (Svensk tid) Färjan avgår mot Åbo. Resedeltagarna samlas på båten efter installeringen i våra hytter.

Dag 2, tisdagen den 16 augusti

Frukost ombord på färjan före ankomsten till Åbo.

07.35 (Finsk tid) Färjan ankommer Åbo, där Grandells turistbuss väntar oss.

Bussen åker sedan mot St Michel, där vi äter lunch på Kenkävero.

Besök görs vid Gottlundsstenen i Juva och ev. prästgården där.

En guide visar oss Olofsborgs slott.

Middag och övernattnig på Korkeamäki vandrarhem utanför Nyslott.

Dag 3, onsdagen den 17 augusti

Frukost på vandrarhemmet.

Sedan ett kort besök vid Punkaharju och så vidare mot Kerimäki kyrka.

Lunch på torget i Joensuu.

Besök på Lieksa hembygdsgård.

Besök på Bomba med karelsk middag.

Övernattning på Hyvärilä vandrarhem i Nurmes.

I Nurmes finns två rökstugor att beskåda närmare.

Dag 4, torsdagen den 18 augusti

Frukost på vandrarhemmet.

Avresa mot Kuopio.

Besök på Kuopio Museum och lunch på torget i Kuopio.

Så avfärd mot Riuttala gårdsmuseum utanför Kuopio.

Vi besöker även Pielavesi, ett gammalt torp med rökstuga på ursprunglig plats.

Ankomst Rautalampi, där vi bor på Korholan Kartano.

Middag på Korholan Kartano med ev. runosång

marksfilial. Man har cirka 1,3 miljoner individer i sina passagerarlistor. Registret omfattar även emigration till andra länder än USA, som t.ex. arbetsvandring till Norge.

Så skiftade grupperna och min grupp besökte *Värmlandsarkiv*, där *Peter Olausson* tog emot oss. Han berättade lite kort om *Arkivcentrum*, som tillkom i slutet av 1990-talet. Det består av bl.a. *Värmlandsarkiv*, som är landsarkiv för *Värmlands län*. Här finns arkivmaterial från 1600-talet och framåt. Peter visade och berättade om olika slag av arkivhandlingar. Ett av de förnämsta kyrkoarkiven är från 1650-talets *Köla*. I en husförhörslängd finns dokument som *Gottlund* har skrivit. På *Värmlandsarkiv* i *Karlstad* finns ungefär 6 000 hyllmeter. Det finns en filial i *Forshaga* med bruks- och föreningsmaterial. Peter vandrade sedan runt med oss på arkivet. I magasinet finns bl.a. 6-7000 kort och ritningar, som t.ex. gamla gruvkartor med stegar utsatta.

Lunchen intogs sedan på *Patienthotellets restaurang* i *Centralsjukhuset*. Efter middagen bestod av egen forskning innan vi skiljdes åt för den här gången. Nästa träff äger rum i *Näs* och *Järna Finnmarker* i maj månad. Då ses vi åter.

Busstur i Finnskogen

Solør Värmland Finnkulturförening arrangerer också i år en bussturen "Bli kjent med Finnskogen" under *Finnskogdagene*.

Lördag 9. juli blir det busstur fra *Svulrya* og nordover til *Hof Finnskog* og *Åsnes Finnskog* på ca 4-5 timer.

Noen gård og torp på ruta: *Lauvhaugen*, *Rotberget*, *Peistorpet*, *Tyskeberget*, *Vermundsjøen* og *Ramsli*. Guide er *Rolf Rønning*.

Nærmere informasjon om turen vil komme i *Finnkultur* nr. 2 i mai/juni.

Kontaktperson: Jan Myhrvold

Mobiltelefon: 0047 97707604

E-post: jmyhrvol@online.no

Høstkonferanse 2005

Sted: Brandval Finnskog og Varaldskogen

Tid: 23. - 25. september

Hovedtemaer: Bebyggelses- og slekthistorie i området.

Foredragsholdere: Birger Nesholen, Jan Myhrvold m.fl.

Kontaktperson: Jan Myhrvold (epost: jmyhrvol@online.no)

Medarrangører: Austmarka historielag og Øyern grendelag

Mer detaljert informasjon kommer seinere.

FINNSAM – svenska kontot

Årsredovisning 2004

Ingående balans den 1/1 2004

<u>Tillgångar</u>		<u>Skulder</u>	
Bankkonto	74.694:43	Fond	2.678:63
Kassa	361:50	Eget kapital	78.065:97
Postgiro	5.688:67	Summa:	80.744:60
Summa:	80.744:60		

Omsättning 1/1 – 31/12 2004

	<u>Intäkter</u>	<u>Kostnader</u>
Ränta	1.551:14	0:00
Utskick	11.990:00	9.763:30
Bokkonto	40.000:00	35.813:00
Övrigt	0:00	1.420:00
Administration	159:00	356:00
Summa:	53.700:14	47.352:30

Vinst- och förlusträkning 1/1 - 31/12 2004

	<u>Intäkter</u>	<u>Kostnader</u>	
Ränta	1.551:14	Övrigt	1.420:00
Utskick	2.226:70	Administration	197:00
Bokkonto	4.187:00	Överskott	6.347:84
Totalt:	7.964:84	Totalt:	7.964:84

Utgående balans den 31/12 2004

<u>Tillgångar</u>		<u>Skulder</u>	
Bankkonto	70.432:57	Fond	1.883:63
Kassa	24:50	Eget kapital	85.208:81
Postgiro	16.635:37	Summa:	87.092:44
Summa:	87.092:44		

kaffekokningen. Det är bra om alla tar med sig egna muggar för detta ändamål. Fyll i på anmälningsblanketten om du kan hjälpa till med kaffekokningen och om du är vegetarian eller liknande för matens skull. Kanske kan du även tänka dig att tillhandahålla något lämpligt kaffebröd som tilltugg till kaffet. Ange gärna även det på anmälningsblanketten.

Underhållning: Kanske vill du medverka med något musikinslag eller någon berättelse om något vi far förbi? I trakten av St Michel kan det t.ex. vara lämpligt att någon beskriver "Klubbekriget" kortfattat. Har du något förslag på vad du vill bidra med, så fyll även i det på anmälningsblanketten.

Priset: Exakt pris för resan är svårt att fastslå, men den gemensamma kostnaden bör bli c:a 4.000 kronor per person. Med tanke på det positiva bemötande jag har fått hittills från vandrarhemmen, bussbolaget och i Rautalampi kommer vi sannolikt att klara oss på den summan. Så tillkommer förstås den egna anslutningsresan till och från Stockholm.

Medlem: För att följa med på resan krävs att du är medlem i Finnsam. Bor du i Sverige blir du det enklast genom att betala in 110 kronor till vårt postgiro: 646 27 77-1. Ange betalningsmottagare *Finnsam* och ange dina fullständiga avsändaruppgifter, så att jag säkert ser vem som har betalt. Bor du i Norge betalar du in 110 kronor till vårt postgiro: 0533.3489440. Ange betalningsmottagare *Finnsam* och fullständiga avsändaruppgifter även här. Medlemsavgiften 110 kronor gäller för två år, 2005 och 2006. Du får förutom att få följa med på resan då även vårt medlemsblad "Finnsaminformation" fyra gånger per år.

Anmälan: Din anmälan som måste vara skriftlig är bindande och skall vara inne **senast den 15 maj**. Anmälan skickas till mig, Tor Eriksson under adress:

Finnsam
c/o Tor Eriksson
Västra Nobelgatan 22
703 55 Örebro
E-post: tor.eriksson@telia.com

Betalning: 500 kronor inbetalas vid anmälan som grundavgift. Så skickar jag en uppgift till dig om resans exakta pris. Senast den 30 juni inbetalas så det resterande beloppet. I juli måste jag nämligen betala in fakturor till Finland för resan. Det är ju heller ingen mening att släpa med sig pengarna till Finland. Bor du i Sverige skall din betalning ske till postgiro: 145 24 92-0. Ange betalningsmottagare Tor Eriksson. Ange också dina fullständiga avsändaruppgifter. Bor du i Norge kan du använda Finnsams norska postgiro 0533.3489440

För frågor: Kontakta mig på ovanstående adress eller telefon (0)19-12 08 84.

Välkommen med på resa till Finland!

Inbjudan till Finlandsresa sommaren 2005

Eftersom det har visat sig finnas ett mycket stort intresse för en Finlandsresa sommaren 2005, går jag vidare med planeringen av resan. Den äger rum i mitten av augusti. På egen hand åker vi måndagen den 15 augusti till Stockholm, där vi träffas för att ta färjan över till Åbo i Finland. Där väntar en stor bekväm turistbuss på oss med plats för 48 passagerare. Chauffören är svenskspråkig och kommer att ingå i gruppen på bl.a. övernattningsställena. Bussen tar oss runt via St Michel, Nyslott, Joensuu, Nurmes, Kuopio, Rautalampi, Jyväskylä och så tillbaka till Åbo igen. Så åker vi med båten från Åbo mot Stockholm söndagen den 21 augusti. Måndagen den 22 augusti tar vi oss sedan hem till våra hemorter på egen hand.

Researrangör: Det är Finnsam som ansvarar för resan, således alla vi tillsammans. Hade ett resebolag arrangerat resan hade de tagit ansvaret för att allt fungerar. Nu ansvarar vi alla tillsammans för att det blir så bra som möjligt. Trots att jag är reseledare har jag självklart inget juridiskt ansvar gentemot gruppen utan är en bland alla andra. Var och en får också tänka på sin egen reseförsäkring. Eftersom vandrarhemmen, där vi skall bo är anslutna till kedjan Hostelling International har de ändå vissa avtal att följa. Och om bussen t. ex. skulle gå sönder sätter bussbolaget in en ny motsvarande buss tills vidare. Birger Nesholen följer med som biträdande reseledare och berättar mer om de platser vi kommer till.

Boendet: Vi kommer att bo på vandrarhem. Här gäller ett särskilt gruppkort som ger bra pris till samtliga deltagare. Sänglinne ingår på vandrarhemmen, så det behöver vi inte ta med oss. Tyvärr finns det ont om en- och tvåbäddsrum, så de allra flesta får hålla till godo med flerbäddsrum. Ett problem kan vara att par som reser tillsammans kanske inte kan få bo tillsammans. Det kan bli aktuellt att t.ex. låta mannen bo i något av männens rum och kvinnan i något av kvinnornas rum. Det är emellertid inga stora sovsalar vi skall sova i, utan det är ungefär tre-fyra bäddar i varje rum. På anmälningsblanketten kan ni fylla i om ni helst vill sova i mindre rum om det går.

Båten: Vi åker med Viking Lines fartyg Amorella från Stockholm mot Åbo och färdas med Isabella tillbaka igen. Eftersom avgångstiderna är så sena både från Stockholm och Åbo åter vi ingen middag ombord på kvällarna. Vi försöker ändå hålla ihop gruppen så gott vi kan. Visserligen är ankomsttiderna väldigt tidiga, men innan vi går i land i Åbo måste vi ändå äta frukost. På hemresan är det nog bättre att vi åter efter att vi har lämnat båten om det är praktiskt möjligt.

Maten: Vi kommer att äta frukost på vandrarhemmen och så ett stadigt mål mat på kvällen. Det blir något lättare mitt på dagen, som t.ex. karelsk pirog i Joensuu och kalakukko i Kuopio. Det är ju trevligt att pröva på traktens specialiteter. Vad gäller kaffe eller te på för- och eftermiddagar försöker vi ordna det på bussen. Den har nämligen kaffebryggare och vi kan hjälpas åt att ansvara för

FINNSAM – norska kontot Årsredovisning 2004

Ingående balans den 1/1 2004

<u>Tillgångar</u>		<u>Skulder</u>	
Postgiro	2.934:93	Eget kapital	2.934:93
Summa:	2.934:93	Summa:	2.934:93

Omsättning 1/1 - 31/12 2004

<u>Intäkter</u>		<u>Kostnader</u>	
Ränta	3:53		0:00
Utskick	220:00		0:00
Övrigt	780:00		0:00
Summa:	1.003:53		0:00

Vinst- och förlusträkning 1/1 - 31/12 2004

<u>Intäkter</u>		<u>Kostnader</u>	
Ränta	3:53		
Utskick	220:00		
Övrigt	780:00	Överskott	1.003:53
Totalt:	1.003:53	Totalt:	1.003:53

Utgående balans den 31/12 2004

<u>Tillgångar</u>		<u>Skulder</u>	
Postgiro	3.938:46	Eget kapital	3.938:46
Summa:	3.938:46	Summa:	3.938:46

Framtida reservationer:	"Sigurds minne"	+1.883:63
	Utskick	+11.246:00
	Bokanslag	+ 57.157:00

Örebro den 21 februari 2005

Tor Eriksson

Tor Eriksson (Kassör i Finnsam)

Kassörens kommentar:

- Vid årets början inhandlades ett extra minneskort till Finnsams nya digital-kamera. Kortet kostade 795 kronor. Beloppet har tagits ur Sigurd Anderssons minnesfond.
- För att uppmärksamma K G Johansson beställdes i början av sommaren en stor blomsterbukett till honom. När han senare avled skänktes ett större belopp till Cancerfonden för att hedra hans minne.
- Årets Finnsamkonferenser har gått jämnt upp ekonomiskt.
- På ett särskilt externt postgirokonto finns inestående den 31 december 2004, kronor 21.195:70 att användas för kommande bokprojekt.

Kassören informerar

En påminnelse till Dig som ännu inte har betalt Din medlemsavgift!

Du är en av drygt sextio medlemmar som ännu inte har gjort det.

Medlemsavgiften är oförändrat 110 kronor för två år. Den period som gäller nu är åren 2005 och 2006. Vill Du betala för en längre period går det bra, men tänk då på att betala för ett jämnt antal år.

För avgiften får Du vårt medlemsblad fyra gånger per år.

Använd det inbetalningskort som bifogades *Finnsam-information* nr 4, 2004.

På det inbetalningskortet finns nämligen Dina avsändaruppgifter förtryckta.

OBS! Glöm inte att fylla i Dina avsändaruppgifter om Du betalar på annat vis.

Skriver du ett eget inbetalningskort eller om du betalar via internet är:

Postgironumret i Norge 0533.3489440

Postgironumret i Sverige 646 27 77-1

Vill Du minimera avgiften för inbetalningen om Du t.ex. bor i Finland skriver Du vårt IBAN: SE1395000099601864627771 och BIC-koden NDEASESS

Den här utlandsinbetalningen blir lägst om Du har elektroniskt konto.

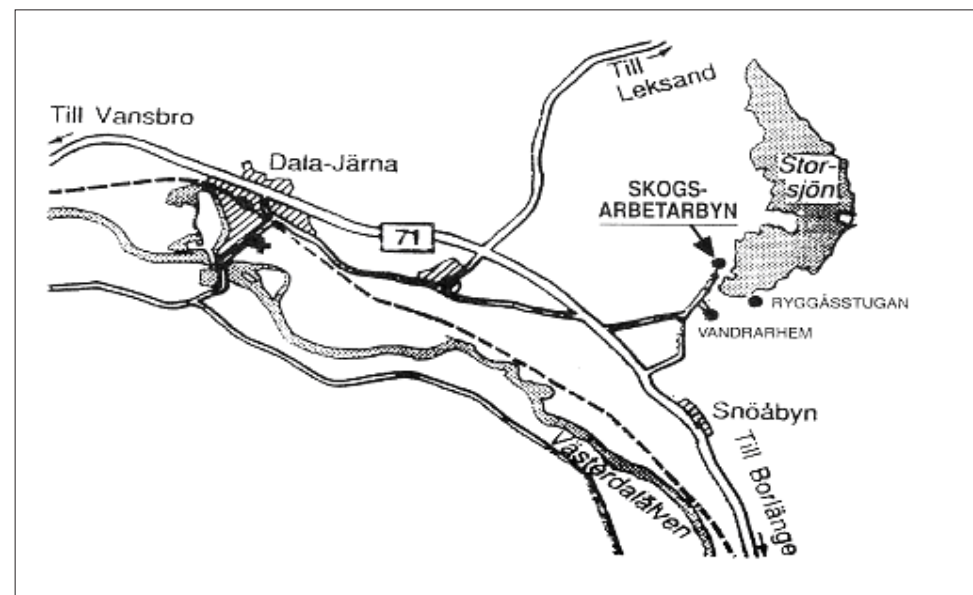
Var noga med att ange IBAN i en följd utan uppehåll mellan tecknen.

FINNSAMs vårkonferens

Välkommen till vårens finnskogskonferens. Förutsättningarna är de allra bästa: stort lokalt engagemang, intressant tema, mycket att se, bästa tänkbara föreläsare och guider. Det är nu bara vädret vi inte rår över. Information om konferensprogram finns i den bilagda foldern.

Till Snöå bruk några km sv om Dala-Järna (längs rv. 71) kommer du enklast:

- från Stockholm, via Enköping rv. 70-71, Borlänge	29 mil
- från Västerås via Ludvika	19 mil
- från (Oslo) Torsby via Malung – Vansbro rv. 45 - 71	12 mil
- från Flisa, via Sysseleback – Malung - Vansbro	23 mil
- från Trysil via Malung – Vansbro rv. 71	18 mil
- från Karlstad via Filipstad - Vansbro rv. 26	17 mil
- från Gävle via Borlänge - Djurås	18 mil
- från Mora via Vansbro rv. 26	8 mil
- från Rättvik via Leksand	7 mil

vara ett steg på vägen till att bli självständig gårdsägare. Bladh ser tillkomsten av inhyseslängden som ett belägg för en "övergångsprocess från kolonisationsperiodens rörlighet och ett östfinskt system grundat på olika former av arbetslag till början av ett "svenskt" gårds- och torparsystem."

Dokumentet ger också infallsvinklar till resonemang om finnarnas sociala organisation, om flyttningvägar, person- och gårdshistoria och släktnamn.

Sammantaget kan sägas, att det är ett föredömligt stycke modern samhällsvetenskap, som har åstadkommits på det begränsade utrymmet. Edition och transkribering har skett efter tydligt redovisade principer. Referenser, noter och register finns naturligtvis med, men det allra bästa är författarnas förmåga att ur dokumentet utvinna fakta, som sätts in i större sammanhang.

Karlstad University Studies 2004: 38. ISSN 1403-8099, ISBN 91-85335-06-1.
Distribution: Karlstads universitet, Institutionen för samhällsvetenskap Kulturgeografi 651 88 Karlstad Tfn 054-700 10 00 vx. Cirkapris 70 kr.

Arne Vannevik

Skogsfinsk fältarkeologi

Mittuniversitetet inbjuder till en kurs i "Historisk arkeologi A, Skogsfinsk fältarkeologi", 5 poäng.

Kursens syfte är att lära känna den mellansvenska skogsbygden i tidigmodern tid och hur de skogsfinska bosättningsplatserna, finntorpen, kan utforskas med arkeologiska fält- och laboriemetoder.

Undervisningen sker i form av föreläsningar, gruppövningar, studiebesök och en fältkurs med obligatoriskt deltagande. Man kan också bara delta i föreläsningar.

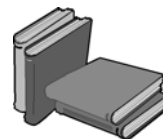
Kursen består av två moment:

- I. Föreläsningar på Finnskogsmuséet i Skräddrabo (2 p.)
Lördag 19 mars kl. 10-16 och Fredag 29 april kl. 10-15.
- II. Fältkurs i Grannäs, Alfta sn, Hälsingland (3 p.)
24-28/5 och 6-10/9 2005 (internat möjligt).

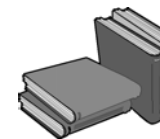
Antalet platser är begränsat till 10, men några fler finns till föreläsningarna som är en introduktion till den arkeologiska vetenskapens fältmetoder. Dessutom ges en översikt över fynd och fyndplatser i utmark, som är aktuella för denna tidsepok (1500-1750 e.kr.)

Mer information på Mittuniversitetets hemsida <www.miun.se> samt <www.sm3ode.se/grannaes> och genom Kjell Söderlund.

Anmälan: kjell.soderlund.bollnas@telia.com *omgående*.

Bokanmälningar

Finsk invandring till Tiveden med omnejd

Tiveden var vildmark. Tillsammans med Bröten, en annan öde allmänning i passet Väner-Vättern spärrade området av Västergötland från landskapen norr därom. Tiveden-Bröten var samtidigt en central del av vasasonen Karls hertigdöme. För Karl var detta en utmaning. Här kunde han fullgöra sin gamle fars önskan om vagnsväg över Tiveden. Här kunde han få kontakt med västgötslätterernas kornbodar och här kunde han bygga hamnar vid Väner och vägar till Värmlands bergslag. I denna kunde han sedan utvinna slumrande rikedomar i järn och silver och skeppa ut dessa över Lödöse. Samma väg nådde han även Älvsborg – landets lås vid Göta älvs mynning. Den fästningen var för Danmark ett hett efter-traktat byte. Åren 1571 samt 1613-18 fick Sverige lösa denna med ansevärd lösesumma.

Bygdens egna resurser var några årtionden före och efter sekelskiftet 1600 hårt skattade av krig, missväxt och pest. Många gårdar stod öde. För hertig Karl blev svedjefinnen därför den nyckel, som skulle öppna dörrarna över Tiveden. Invandraren gynnades med fri tillgång till mark, skattelättnader samt av hertigen personligen underskriva stubba-rättsbrev. De senare var en form av lejdebrev, som gav nybyggaren trygghet i bygden men även tillgång till hemmanet för följande generationer

För att ta hand om finnarna engagerade hertigen sina brorsdöttrar och sin sekreterare. Dessa donerade han ett stort antal hemman på Tiveden. Han stöddes även av bygdens stormän, vilka i likhet med Karls brorsdöttrar i vissa fall hade finskt ursprung. Några av dem hade även egendom i Finland. De var dessutom medvetna om, att insatser i hertigens anda var välgörande för karriären. Invandringen blev på så sätt väl organiserad och kunde genomföras längs flera kanaler. En av Karls fogdar var savolaxare. Finnarna kom. Efter krig, svält och umbäranden i Finland blev ordnad tillvaro i moderlandet ett efterlängtat eden. Och så kallade de det. Den första finnbyn i Finnerödja år 1580 fick namnet Paradis.

Finnerödja och Tived fylldes nästan helt av finnar. Övriga socknar på eller i anslutning till Tiveden fick inflyttning av varierande omfattning. Även till Undenäs och Amnehärad var inflyttningen dock riklig.

Av finnarna fick Karl omdömet "hyvä kungas", vilket betydde den gode kungen. Anledning här till var, att han höll fogdar och länsmän i tukt och herrans förmaning. Exempel på detta kan vara det märkliga "Försvarelsbrev" han

i egenskap av riksföreståndare utfärdade till skydd för bönderna i Finland före sista klubbekriget år 1597. Enligt detta behövde bönder, militära chefer och prästerskap m fl ej längre lyda ståthållaren Claes Flemings order

Boken avhandlar orsakerna till invandringen, hur denna blev organiserad samt dess omfattning. En uppföljning har skett av de gårdar, som togs upp av finnar. Invandraren var i dessa sammanhang sällan redovisad som "Finne". Det har då gällt att kristallisera fram finnen med andra metoder. Till dessa har hört namn, yrke, gifte och edgångar vid tingen. Även tiden för bosättning samt valet av boplats på åsar och i väglös terräng har varit avslöjande. En central och barnrik familj i området har följts under fem generationer från förfaderns invandring år 1593 fram till inledningen av 1800-talet. Det finska nätverket blir här tätt och tydligt. Flera tusen ättlingar väl spridda över landet ingår i dag i denne invandrares släkttavla. Författaren är en av dessa.

Arbetet har granskats av historielärarna fil dr Sören Klingnéus, Örebro universitet samt fil mag Tore Hartung, Tunaholmsskolan i Mariestad. Positiva omdömen från dessa har lett till bidrag från ett antal sponsorer till bokens tryckning.

Boken är tryckt i stort format. Den omfattar 375 sidor och 275 bilder, varav flera i färg. Den kan beställas av författaren men säljs även av Finnkulturcentrum i Torsby och Finnskogs-museet i Alfta. Den kommer att vara tillgänglig vid kommande FINNSAM-konferens.

Bertil I W Kjelldorff Tel: 08-82 06 21

Östervägen 40

169 55 Solna bertil.kjelldorff@bredband.net

-0-0-0-0-

"Vandrat hit som andra finnar att söka sin föda"

- ett arkivfynd insatt i sitt sammanhang

Peter Olausson och Gabriel Bladh har tillsammans utgivit en skrift som på sitt begränsade utrymme - 74 sidor - rymmer väldigt mycket av intresse och ökar vår kunskap om det sena 1600-hundratalets obesuttna finnar i Fryksdalen. Ett slumpmässigt arkivfynd av Peter Olausson i landsarkivet i Uppsala är bakgrunden. Dokumentet låg insorterat under rubriken *Handlingar angående rote-ring, utskrivning och nyrekrytering* (dvs. till krigsmakten). Värmland lydte vid denna tid under landshövdingen i Örebro. Därför finns den intressanta handlingen i Uppsala landsarkiv, eftersom Örebro län hör till detta arkivs upptagningsområde.

Handlingen har rubriken *Förteckning på alt Inhysesfolk uthi Fryksdalen, både Baggar, Finnar och Swenske som hijt ifrån andra häraden komne äro* och är en rannsakningslängd över inhysesfolket i Fryksdalen år 1674. Drygt 130 personer har länsmannen, Håkan Werner, och prosten i Sunne, Magnus

Mariestadius hittat och förtecknat, socken för socken, by för by, hemman för hemman. Det elvasidiga dokumentet finns återgivet dels i faksimil, dels i transkriberad form. Detta gör det möjligt att ha läsövning på dokumentet för den som så önskar. Facit medföljer ju ! Allra bäst vore, om dokumentet lades ut som bilder på internet. Då kan man förstora, vilket avsevärt underlättar läsningen.

Peter Olausson ger snabbt och elegant en historisk bakgrund såväl internationellt som på riksnivå, men skildrar också 1670-talets vardag i Fryksdalen, som den speglades i domböckerna, där faktiskt en del av rannsakningslängdens personer finns med.

Så undersöks själva längden, frågor ställs, slutsatser drages. I finnhemman som Spettungen, Bredsjön och Norra Lekvattnet var det ett stort antal inhysesfamiljer. "De behövdes (och fick sin näringsnisch) i arbetet med framför allt svedjorna på de stora granskogarna", skriver Olausson. Finnarna var minst drygt 40 % av personerna i inhyselängden, minst med hänsyn till att bakgrund inte uppgivits för mer än 60 % av gruppen. Giftnamn nämns inte vid namn; de nitton namngivna kvinnorna i längden är alltså änkor eller ogifta med eller utan barn. En tabellbilaga med hela elva tabeller behandlar materialet statistiskt.

Några exempel från längden:

Runsiöen, Matz Larsson, gifft, en vng karl, född dersammastädes, och sitter inhyses hoos sin fader der i Torpet i en Rija.

Spettungen,

Anders finne, är Enkling, en gammal grå man, hafr varit effter order till Wästindien, han är född i Finland, hafr intet pass, hafr intet ondt gjordt, som här witterligit är.

"Anders var en av de finnar som var över i den svenska kolonin i Delaware, troligen i samband med expeditionen 1654..." skriver Olausson, och Bladh finner tanken att indianhistorier från Delaware berättats i Spettungen fascinerande, inte minst eftersom den strider mot den traditionella uppfattningen av Finnskogen som en isolerad plats.

Inhyseslängden har ju tillkommit något årtionde före 1686 års kyrkolag och därmed också innan det fanns ordnad kyrkobokföring.

Däremot fanns mantalslängder. Olausson har jämfört med ett par sådana längder från 1670-talet, men finner - inte överraskande - att inhysesfolket vanligen (till 95 %) saknas i dessa längder. Olausson avslutar sin framställning med följande konstaterande:

"Inhysesfolket i Fryksdalen är med andra ord på sitt sätt en grupp utanför samhället. Längden är ett sätt att inlemma dem och få kontroll över dem."

Gabriel Bladh sätter i sitt bidrag om inhysesfolket in dokumentet i ett skogsfinskt perspektiv. För en yngre son kunde några år som arbetskarl och inhyses